

Sygn. akt VI Ga 241/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Beata Hass-Kloc

Sędziowie: SO Barbara Frankowska

SR del. Marta Zalewska (spr.)

Protokolant: stażysta Małgorzata Florek

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2015 r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z powództwa: Syndyka masy upadłości (...) Sp. z o.o. w S.

przeciwko: Syndyk masy upadłości P.w S.

o wyłączenie z masy upadłości

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowy w Tarnobrzegu V Wydziału Gospodarczego z dnia 30 stycznia 2015 r., sygn. akt V 1 GUo 4/14

oddala apelację

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 07 maja 2014r. skierowanym przeciwko pozwanemu Syndykowi masy upadłości P. z siedzibą w S., powód Syndyk masy upadłości (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. domagał się wyłączenia z masy mienia w postaci: a/ nieruchomości zabudowanej położonej w M. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) oraz w miejscowości C. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 321, 9710 ha objętych księgą wieczystą (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Gryficach Wydział Ksiąg Wieczystych oraz wszelkich ruchomości znajdujących się na tej nieruchomości, b/ świadczeń uzyskanych ze sprzedaży ruchomości znajdujących się nieruchomości zabudowanej położonej w M. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) oraz w miejscowości C. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 321, 9710 ha objętych księgą wieczystą (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Gryficach Wydział Ksiąg Wieczystych oraz wydania wszelkich świadczeń uzyskanych ze sprzedaży części składowych nieruchomości zabudowanej położonej w M. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) oraz w miejscowości C. gmina P. stanowiącej działki ewidencyjne numer (...) o łącznej powierzchni 321, 9710 ha objętych księgą wieczystą (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Gryficach Wydział Ksiąg Wieczystych, a także zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa prawnego w podwójnej stawce – z uwagi na charakter sprawy, stopień skomplikowania oraz wartość dochodzonego świadczenia. W uzasadnieniu podał, że spółki (...) w dniu 13 kwietnia 2011r. zawarły umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie, która dotyczyła nieruchomości objętej w/w księgą wieczystą, stanowiącej własność spółki (...). Umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie została zawarta celem zabezpieczenia wierzytelności na kwotę 18 454 841, 56 zł w postaci wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane z umowy nr (...) z dnia 28 marca 2011r.,

na podstawie której i w oparciu o zlecenie spółki (...) – Generalnego Wykonawcy – spółka (...) zobowiązała się – jako Podwykonawca – do wykonania robót budowlanych w ramach przebudowy i rozbudowy lokalnego układu komunikacyjnego, modernizacji infrastruktury na potrzeby transportu publicznego. Spółka (...) zobowiązała się w umowie do powrotnego przeniesienia na rzecz spółki (...) wyżej opisanej nieruchomości – niezwłocznie po zapłacie przez tę spółkę całego wynagrodzenia za roboty wykonane w ramach umowy nr(...)terminie do dnia 30 czerwca 2012r. Mimo treści w/w zapisu przedmiot umowy nadal znajduje się w posiadaniu upadłej już spółki (...), która konsekwentnie odmawia jej wydania. Powód wyjaśnił przy tym, że w ramach umowy nr (...) z dnia 28 marca 2011r. spółka (...) nie wykonała na rzecz spółki (...) – jako Generalnego Wykonawcy – żadnych robót budowlanych i innych prac W dniu 16 sierpnia 2013r. ogłoszono upadłość likwidacyjną spółki (...), a w dniu 21 grudnia 2011r. – upadłość likwidacyjną spółki (...).

W odpowiedzi na pozew pozwany Syndyk masy upadłościP.z siedzibą w S. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu podał, że nieruchomości objęte księgą wieczystą (...) zostały przewłaszczone na zabezpieczenie umową zawartą dnia 13 kwietnia 2011r. , ale podwykonawcy przysługiwało przewidziane w pkt 5 umowy oraz doprecyzowane w pkt 6 umowy roszczenie o wypłatę zryczałtowanego wynagrodzenia za pozostawianie w gotowości do wykonania robót oraz roszczenie o karę umowną zgodnie z pkt 15 umowy. Strony zawarły w dniu 04 lipca 2011r. porozumienie, mocą którego spółka (...) zrezygnowała ze wszystkich roszczeń mających swe źródło w umowie nr (...) przewyższających kwotę kary umownej, a spółka (...) zrezygnowała z uprawnienia do żądania zwrotu przewłaszczonych nieruchomości. Wbrew twierdzeniom powoda – to nie pozwany czerpał korzyści z nieruchomości. Natomiast od czasu jej objęcia w posiadanie, zmuszony jest ponosić koszty jej dozoru. Ponadto, podatki i opłaty należne od przedmiotowej nieruchomości miała opłacać spółka (...) zgodnie z treścią § 4 umowy przewłaszczenia. Żadnych opłat spółka (...) z tego tytułu nie poniosła, natomiast spółka (...) zapłaciła łącznie kwotę 145 185 zł z tytułu podatku od nieruchomości za okres V 2011r. – XII 2012r., podatku leśnego za okres V 2011r. – XII 2012r. oraz podatku rolnego za okres V 2011r. – XII 2012r. Zapłata nastąpiła w listopadzie 2012r. Co do kwestii nieruchomości, rzekomo znajdujących się na terenie przedmiotowej nieruchomości, pozwany oświadczył, że oględziny przeprowadzone osobiście przez pozwanego w dniu 25 września 2013r. przy udziale komisji nie ujawniły żadnych nieruchomości poza zdezelowanym pojazdem służącym do renowacji nawierzchni pasa startowego byłego lotniska. Z ostrożności procesowej – na wypadek uwzględnienia powództwa o wyłączenie nieruchomości z masy – pozwany wniósł o orzeczenie obowiązku uiszczenia przez powoda na rzecz pozwanego równowartości kosztów poniesionych z tytułu należności publicznoprawnych oraz kosztów utrzymania nieruchomości w tym dozoru, oświetlania itp. - w terminie nie późniejszym niż 7 dni przed wydaniem nieruchomości.

W piśmie z dnia 04 listopada 2014r. powód podtrzymał stanowisko i naprowadził dodatkowo, iż spółka (...) nie dysponowała odpowiednim zapleczem osobowym i rzeczowym pozwalającym jej na realizację robót wynikających z umowy i w związku z realizacją kontraktu nie poczyniła żadnych starań, aby w razie konieczności być w stanie rzeczywiście podjąć się wykonania określonych robót. Akceptacja błędnego stanowiska pozwanego prowadzi do wniosku, że spółka (...) nawet, gdyby nie zatrudniała żadnych pracowników i nie dysponowała jakimkolwiek sprzętem, powinna otrzymać wynagrodzenie ryczałtowe za gotowość, co jest w ocenie powoda sprzeczne ze społeczno - gospodarczą ideą zawartej umowy, a nawet prowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego. Jedynie z ostrożności procesowej, na wypadek uznania że spółka (...) uzyskała prawo do naliczenia kar umownych, powód podniósł zarzut ich miarkowania do symbolicznej kwoty 10, 00 zł. Według powoda, porozumienie z dnia 04 lipca 2011r. na podstawie którego - w ocenie pozwanego - spółka (...) zrezygnowała ze zwrotu przewłaszczonych nieruchomości, jest całkowicie chybiony, ponieważ oświadczenie zawarte w tym porozumieniu jest nieważne, albowiem jako czynność prawna odnosząca się do nieruchomości powinna być dokonana dla swej ważności w formie aktu notarialnego. Na koniec powód zarzucił, że pozwany nie wykazał, że poniósł ciężar opłat publicznoprawnych – podatków od nieruchomości, które powinny mu zostać zwrócone, nie przedkładając na tą okoliczność żadnych dowodów, analogicznie jak w sytuacji domagania się zwrotu kosztów utrzymania nieruchomości. Według powoda, opisywanie przez pozwanego umowy dzierżawy nieruchomości na rzecz M. W. oraz podejmowanych przez niego

czynności jest nieistotne dla sprawy, zwłaszcza gdy obecnie pozwany pomimo udzielonego zabezpieczenia i wbrew jego treści dokonuje wycinki drzewostanu na nieruchomości.

W piśmie z dnia 08 grudnia 2014r. pozwany podtrzymał swe stanowisko. Wskazał, zgodnie z treścią porozumienia z dnia 4.07.2011r. roszczenie o zwrotne przeniesienie nieruchomości w ogóle nie powstało po stronie powoda. Nie zachodziła więc konieczność składania w tym zakresie oświadczenia wymagającego formy aktu notarialnego (w szczególności nie nastąpiła żadna czynność o charakterze rozporządzającym).

Sąd Rejonowy przeprowadził postępowanie dowodowe z dokumentów, oddalił wnioski dowodowe powoda m.in. z osobowych źródeł zgłoszone na okoliczność, iż podwykonawca nie pozostawał w gotowości do wykonania prac, bo nie miał mocy przerobowych, jako zdaniem tego sądu dotyczące okoliczności niespornych.

Na tej podstawie w dniu 30.01.2015r. wydał wyrok, który oddalił powództwo w całości. W uzasadnieniu ustalił w zasadzie okoliczności uznane przez strony za bezsporne, nie czyniąc ustaleń co do oceny tzw. gotowości podwykonawcy do wykonania prac.

W toku postępowania upadłościowego P.

w S. prowadzonego pod sygn. akt V 1 G Up 6/13, Sędzia - komisarz oddalił wniosek Syndyka masy upadłości (...) Sp. z o.o. w S. o wyłączenie z masy upadłości nieruchomości. Sędzia – komisarz uznał, że w wykonaniu umowy (...) spółka (...) nie wykonała żadnych robót budowlanych i nie przysługiwała jej z tego tytułu żadne wynagrodzenie (bezsporne) jednakże w oparciu o pkt 5, 6 i 15 umowy, przysługiwało jej zryczałtowane wynagrodzenie za pozostawanie w gotowości do wykonywania robót oraz kara umowna. (...) i (...) określiły zgodnie wysokość tych roszczeń na 1 887 850, 40 zł wynagrodzenia i 2 768 226, 10 zł kary umownej zawierając porozumienie z dnia 04 lipca 2011r. (k. 333-334). Żadna z tych kwot nie została na rzecz (...) zapłacona. Ustalenia powyższe, według sędziego – komisarza prowadzą do wniosku, że pomiędzy stronami umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartej 13 kwietnia 2011r. nie zaszyły określone w niej warunki do powstania roszczenia D. o zwrotne przeniesienie własności nieruchomości. Powstanie roszczenia uzależnione zostało od zapłaty na rzecz (...) wynagrodzenia określonego we wskazanej umowie, a do zapłaty wynagrodzenia tego nie doszło. Syndyk masy upadłości (...) Sp. z o.o. w S. otrzymał powyższe orzeczenie Sędziego – komisarza dnia 10 kwietnia 2014r.

W ocenie prawnej w/w stanu faktycznego Sąd ten wskazał, iż zgodnie z art. 74 ust. 1 i 3 ustawy Prawo upadłościowe, w razie oddalenia przez sędziego - komisarza wniosku o wyłączenie z masy upadłości wnioskodawca może w drodze powództwa żądać wyłączenia mienia z masy upadłości; powództwo może być oparte na twierdzeniach i zarzutach zgłoszonych we wniosku o wyłączenie z masy upadłości, natomiast inne twierdzenia i zarzuty mogą być zgłoszone tylko wtedy, gdy powód wykaże, że ich wcześniejsze zgłoszenie było niemożliwe. Z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego - art. 61 ustawy. W skład masy upadłości wchodzi majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego, z wyłączeniem składników, o których mowa w ustawie - art. 62 ustawy. Ustawa Prawo upadłościowe i naprawcze stwarza zatem domniemanie, że te rzeczy które w majątku dłużnika znajdują się na dzień ogłoszenia jego upadłości, po ogłoszeniu upadłości dłużnika stanowią składnik masy upadłości, który ma służyć zaspokojeniu wierzycieli upadłego. Zdarza się, że rzecz lub prawo umieszczone przez Syndyka masy upadłości w spisie inwentarza w rzeczywistości nie należą do majątku upadłego, a więc zgodnie z cytowanym wyżej art. 61 nie powinny zostać zaliczone do masy. Takie składniki majątku, zgodnie z art. 70 ustawy, podlegają wyłączeniu z masy upadłości. Wyłączenie następuje w trybie art. 71 i n. ustawy. Z masy upadłości wyłączeniu podlega mienie, które nie należy do majątku upadłego. Dlatego też powództwo z art. 74 ustawy, które służy wyłączeniu mienia z masy, ze swej istoty jest powództwem o ukształtowanie. Powód żąda w nim bowiem uchylecia skutków prawnych, związanych z zaliczeniem wyłączonego mienia do masy upadłości. Powództwo o wyłączenie mienia z masy upadłości jest zasadne wtedy, gdy wyłączone mienie nie należało do upadłego ani też nie wchodziło do masy na podstawie przepisów szczególnych i z powództwem wystąpił powód, któremu przysługuje prawo do wyłączonego mienia - uzasadniające jego wyłączenie.

W przedmiotowej sprawie, z dokumentów i wpisów w księgach wieczystych wynika, że właścicielem nieruchomości jest upadła spółka, a powodowi przysługuje roszczenie

o zobowiązanie upadłego do przeniesienia własności nieruchomości. Takie roszczenie podlega na podstawie art. 91 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze jako zobowiązanie majątkowe niepieniężne zmianie z dniem ogłoszenia upadłości na zobowiązanie pieniężne i z tym dniem staje się płatne chociażby termin jego wymagalności jeszcze nie nastąpił. Wszelkie okoliczności sporne co do zgłaszanych wierzytelności powinny być rozstrzygane wyłącznie w drodze kontradyktoryjnego postępowania sądowego wszczętego wniesieniem sprzeciwu do listy wierzytelności. Nie można zatem domagać się po ogłoszeniu upadłości przeniesienia własności nawet jeżeli do dnia ogłoszenia upadłości wszelkie zobowiązania stron zostały wykonane z wyjątkiem samego formalnego aktu przeniesienia własności.

W wypadku gdy pomiędzy stronami toczył się proces o zastąpienie oświadczenia upadłego przenoszącego własność orzeczeniem sądu, to wierzyciel osiągnie zamierzony skutek i stanie się właścicielem tylko w wypadku, gdy wyrok zastępujący owo oświadczenie uprawomocni się przed dniem ogłoszenia upadłości. W przeciwnym razie postępowanie sądowe zostaje zawieszona, a roszczenie przekształca się w roszczenie pieniężne.

Apelację od w/w wyroku złożył powód.

Wniósł o jego zmianę poprzez wyłączenie z masy upadłości w/w nieruchomości oraz świadczeń uzyskanych ze sprzedaży nieruchomości i części składowych nieruchomości oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie o wydanie orzeczenia kasatoryjnego. Wyrokowi zarzucił:

- naruszenie art. 91 ust.2 w zw. z art. 70 i 61 pr.up.i.n. poprzez błędne przyjęcie, iż roszczenie o zwrotne przeniesienie prawa własności przekształciło się w roszczenie pieniężne, podlegające zgłoszeniu do masy upadłości;

- naruszenie art. 227 w zw. z art. 232 w zw.z art. 278 § 1 kpc i art. 217 § 1 kpc poprzez oddaleniu wniosków dowodowych na okoliczność , czy (...) była w stanie wykonać zobowiązanie z umowy i czy wykonała jakies prace w ramach umowy o roboty budowlane. W uzasadnieniu apelacji wskazał, iż (...) nie wykonał i nie był w stanie wykonać jakichkolwiek prac z umowy , a skoro umowa przewłaszczenia nieruchomości miała na celu zabezpieczenie wynagrodzenia, która to wierzytelność nie powstała , nie zaistniały podstawy do zachowania spornej nieruchomości w ramach masy upadłości (...).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie była zasadna. Sąd w całości podziela w zasadzie niesporne między stronami okoliczności faktyczne sprawy, tj. te dotyczące zawarcia poszczególnych umów oraz dat ogłoszenia upadłości, niemniej wykładnia ich treści i ocena prawna nie do końca odpowiada tej dokonanej przez sędziego komisarza w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7.04.2014r. oddalającego wniosek powoda o wyłączenie z masy upadłości (sygn V 1 GUP 6/13), skutkiem którego to postanowienia zawisła sprawa przed SR w Tarnobrzegu, będąca następnie przedmiotem niniejszego rozpoznania. Wskazać też należy, iż sąd I instancji nie dokonał pełnej wykładni treści w/w czynności prawnych między upadłymi spółkami, ograniczając się wyłącznie do oceny prawnej roszczenia powoda.

Analiza treści umowy o roboty budowlane nr (...) wskazuje, iż strony umówiły się odrębnie o wynagrodzenie za wykonane prace w wysokości 18.454841, 56 zł brutto (pkt 4) oraz odrębnie o wynagrodzenie za tzw. gotowość do wykonania prac w razie niewykonania prac w kwocie 4.000.000 zł netto , jak również kary umowne (pkt 5 i 15). Wynika to jednoznacznie z wykładni literalnej w/w postanowień umowy, ale przede wszystkim taka wola stron wynikała z treści umowy przewłaszczenia, którą strony zabezpieczyły przewłaszczeniem prawa własności nieruchomości jedynie wynagrodzenie za wykonane prace, w wysokości 18.45441 zł brutto. Z treści porozumienia z dnia 4.07.11r. wynika, iż strony zmieniły przedmiot zabezpieczenia na wierzytelność z tytułu gotowości i kar umownych, nawiązując do pkt 4 i 15 w/w umowy, gdzie następnie wskazały, iż z tego tytułu (...) nie będzie zobowiązany do zwrotnego przeniesienia prawa własności. Umowa przewłaszczenia nieruchomości z dnia 13.04.11r. zawarta w formie aktu notarialnego, wywarła skutek rzeczowy w postaci nabycia prawa własności przez (...). Bez

znaczenia pozostawał fakt, iż umowa ta została zawarta dla zabezpieczenia wierzytelności (*causa cavendi*), nawet gdy wierzytelność ta nigdy nie powstała. Przewłaszczenie na zabezpieczenie prawa własności nieruchomości nie jest bowiem prawem akcesoryjnym w stosunku do zabezpieczonej wierzytelności, bo ta akcesoryjność nie wynika z ustawy (inaczej w przypadku hipoteki i zastawu). Innymi słowy istnienie i zakres prawa własności do przewłaszczonej nieruchomości nie jest uzależniony od istnienia i zakresu zabezpieczonej wierzytelności (tak też : SN w I CSK 296/11 i orzecznictwo tam przywołane). W/w umowa z dnia 13.04.11r., stanowiąc umowę realną przekazania nieruchomości (art. 155 § 1 kc) wywołała skutek rzeczowy w postaci nabycia przez (...) prawa własności nieruchomości. Na podstawie tej właśnie umowy dokonano wpisu prawa własności na rzecz (...) do księgi wieczystej (okoliczność niesporna). Zważyć jednak należy, iż przywołane porozumienie z dnia 4.07.11r. zostało zawarte w zwykłej formie pisemnej, zatem nie wywołało skutku prawnego w postaci zmiany przedmiotu przewłaszczenia oraz zrzeczenia się z uprawnienia do żądania zwrotnego przeniesienia prawa własności, wynikającego z § 3 umowy przewłaszczenia, zawartej w całości, a więc również w zakresie zobowiązania do zwrotnego przeniesienia prawa własności w formie szczególnej , tj. aktu notarialnego (art. 77 kc). Tym samym zapis pkt 3 tegoż porozumienia był bezwzględnie nieważny. Jednocześnie strony w pkt 4 tegoż porozumienia rozwiązały, a więc ze skutkiem *ex nunc*, skutecznie w pozostałej części umowę o roboty budowlane nr (...), a więc m.in. zapis dotyczący wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane, zabezpieczonego prawem przewłaszczenia nieruchomości. Skutkowało to nabyciem z dniem 5.07.2011r. przez powoda roszczenia zwrotnego do (...) o przeniesienie prawa własności, a po stronie (...) zobowiązania do przeniesienia na powoda tego prawa własności. Roszczenie to do chwili ogłoszenia upadłości (...) nie zostało zrealizowane, zatem słusznie sąd I instancji skonstatował na podstawie art. 91.2 pr.up.in., iż jako zobowiązanie niepieniężne upadłego przekształciło się w pieniężne i wymagalne z dniem ogłoszenia upadłości. Tym samym roszczenie powoda podlegało jako wierzytelność pieniężna zgłoszeniu do sędziego komisarza na podst. art. 236 i nast. w zw. z art. 91.2 pr.up.i.n. W konsekwencji nie Sąd Rejonowy nie naruszył art. 233, 227 i 217 kpc oddalając wnioski dowodowe na okoliczność braku gotowości (...) do wykonania prac.

Odnosnie zaś dalszych żądań powództwa, dotyczących części składowych nieruchomości i ruchomości, powód w apelacji nie podniósł żadnych zarzutów z tego tytułu, niemniej żądania te w ocenie sądu nie były zasadne, skoro część składowa nieruchomości dzieli los prawny tej nieruchomości (stanowiła zatem własność strony pozwanej), a powód nie wykazał w procesie, czy i jakie ruchomości stanowiły własność powoda, nie zgłaszając w tym przedmiocie żadnych wniosków dowodowych. Nie sprecyzował nawet, o jakie ruchomości rzekomo sprzedane przez syndyka chodziło.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, sąd na mocy art. 385 kpc oddalił apelację powoda jako bezzasadną.